

Maa- ja metsätalousvaliokunnalle

mmv@eduskunta.fi

Hallituksen esitys 3/2021 vp eduskunnalle elintarvikelaiksi ja laiksi sakan täytäntöönpanosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Päivittäistavarakauppa ry (PTY) kiittää mahdollisuudesta antaa asiantuntijalausunto ja tulla kuultavaksi eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnassa ja lausuu elintarvikelakia koskevasta esityksestä jäsenyritystensä puolesta seuraavaa:

Yleistä

Esitysehdotuksella pyritään luomaan elintarvikelaista koherentti kokonaisuus, jonka tarkoituksena on elintarvikkeiden ja elintarvikekontaktimateriaalien hyvä turvallisuus ja laatu. Tämän lisäksi sen tarkoituksena alan toimijoiden toimintaedellytysten edistäminen.

Lakiesityksen valmistelua on tehty pitkään, ja elintarvikkeiden myyntiä harjoittavat PTY:n jäsenyritykset ovat saaneet kommentoida lakiesitystä eri vaiheissa. On hyvä, että pitkä valmistelutyö saadaan päätökseen, vaikka telinkeinonharjoittajien toimintaedellytysten edistäminen ei täysin toteudu valvontamaksujen huomattavalla korottamisella.

Viranomaisen ohjaus. ja neuvontavelvollisuus

Voimassa olevassa laissa valvontaviranomaisten tehtäväksi on säädetty neuvonta- ja ohjausvelvollisuus. Lakiesityksen mukaan säädöstä ei enää tarvita vaan hallintolain (434/2003) säännösten nojalla elintarvikevalvontaviranomaisilla on edelleen oikeus ja velvollisuus neuvoa ja ohjata toimijoita.

Toimijoille tarkastus on vuoropuhelua viranomaisen kanssa, jossa saadaan ohjeistusta ja neuvontaa. Viranomaisen antama tapauskohtainen neuvonta on tärkeää. Tähän asti tämä on tapahtunut luontevasti tarkastuksen yhteydessä, ja toimija on maksanut siitä kunnalle maksun. Nyt toimija maksaa vuosittain 150 euroa, vaikka jää vaille tätä vuoropuhelua. Lain voimaan tullessa elintarvikevalvonnan antama ohjaus korostuu. Elintarvikealan toimijat tarvitsevat ohjausta, jossa on mukana käytännön asiantuntemus ja ennen kaikkea ymmärrys eri toteuttamisvaihtoehtojen taloudellisesta vaikutuksesta.

Hallinnolliset pakkokeinot ja sanktiot

Verkossa tapahtuva kaupankäynti ja muut uudet kaupankäyntitavat ovat olleet kasvava trendi jo vuosia myös elintarvikealalla.

Kauppa kannattaa valvonnan työkalujen ajantasaistamista. Työkaluja kuvataan **41§:ssä** Se voisi olla otsikoltaan valaisevampi, esimerkiksi *Näytteenotto, äänen ja kuvan tallennus*.

Markkinoinnin kieltäminen ja oikaisu (**66 §**) on jatkossa mahdollista alueellisesti toimivaltaiselle viranomaiselle, olipa se kunta, valvontayksikkö tai Ruokavirasto.

Koska lain viranomaisvaltuuksissa kohdistetaan Ruokavirastolle kootusti kansainvälisiä ja erityistä asiantuntemusta vaativia valvontatehtäviä, sille luontevasti sopii oikeus kieltää ja oikaista säännöstenvastainen markkinointi. Tämä myös sen vuoksi, että markkinointia yleensä kohdennetaan laajemmalle kuin yhden kunnan alueelle.

Se olisi myös toimijoille oikeudenmukainen ja tasapuolinen ratkaisu ottaen huomioon ulkomaisten verkkoalustojen Suomeen tapahtuvan markkinoinnin, joka saattaa olla räikeästi määräystenvastaista eikä siihen pystytä tehokkaasti puuttumaan.

Esitämme, että 66 §:n sanamuotoa täsmennetään niin, että Ruokavirasto voi tapauskohtaisesti siirtää asian käsittelyn asianomaiselle kunnan viranomaiselle.

Lakiesityksen **67 §:ssä** ehdotetaan säädettäväksi uusi seuraamusmaksu, jonka suuruudeksi ehdotetaan vähintään 300 € ja enintään 5000 €. Maksun piiriin tulisi laiminlyöntejä, joiden toteen näyttäminen olisi yksinkertaista eikä vaatisi tutkinnallisia toimia.

Pidämme ylärajaa korkeana, koska seuraamusmaksu voidaan määrätä muiden hallinnollisten seuraamusten ohella. Esitämme, että sen enimmäismäärä on sama kuin alkoholilaissa (1102/2017) eli 1000 euroa.

Maksut, 72 ja 73 §:t

Esityksen mukaan kunta/valvontayksikkö perisi vuosittaisen valvontamaksun 150 euroa, joka kattaa suunnitelmallisessa valvonnassa tehdyn tarkastuksen ja näytteenoton. Suunnitelmalliseen valvontaan kuuluu noin 53 000 valvontakohdetta, joista 62 %:ssä käydään kerran kolmessa vuodessa toiminnan riskiperusteisuuden määrittäminen väliajoin. Nämä siis maksavat maksun, vaikka eivät saisikaan tarkastusta.

Lakiesityksen perustelujen mukaan valvonnan rajalliset resurssit on kyettävä kohdentamaan niin, että pystytään valvomaan sekä sitä toimijoiden suurta joukkoa, joka lähtökohtaisesti hoitaa asiansa hyvin, että sitä pientä toimijoiden vähemmistöä, joka ei hallitse elintarvikelainsäädännön vaatimuksia tai toimii tietoisesti määräysten vastaisesti.

Vuosittaisen valvontamaksun lisäksi kunta perii hyväksymänsä taksan mukaisen suoriteperusteisen maksun kunnan valvontasuunnitelmaan sisältyvistä tarkastuksista sekä otettujen näytteiden tutkimisesta. Valvonnan perusmaksu ei aiemmin esitetystä poiketen kata enää suunnitelmallisen valvonnan näytteiden tutkimisesta aiheutuneita kustannuksia, vaan ne laskutetaan toimijoilta.

Kaupan toiminnot ovat hyvin erityyppiset: niissä on maahantuontia, varastointia, logistiikkaa, markkinointia ja jakelua. Näin ollen on mahdotonta arvioida, minkä suuruiseksi maksu kaupan hyvin erityyppisissä toiminnoissa jatkossa muodostuu. Lakiesityksen laskelmien mukaan ne tulevat kaksinkertaistumaan elintarvikemyynnin osalta. Kaupan maahantuonnin, kaupallisen agentuuritoiminnan ja logistiikan osalta lisäys tulee olemaan suurempi.

Elintarvikelainsäädäntö lähtee siitä, että toimija vastaa omasta toiminnasta ja elintarvikkeiden turvallisuudesta omalta osaltaan. Toimijat ovat panostaneet huomattavasti omavalvontaan, toimialan hyvän käytännön ohjeen noudattamiseen sekä yksityisiin elintarviketurvallisuuden varmistusjärjestelmiin ja kolmannen osapuolen auditointeihin. Toimijat analysoivat jatkuvasti, että tuotteet vastaavat säännösten mukaista tai sitäkin vaativampaa sovittua tasoa.

Jatkossa on huolehdittava, ettei yrityksen tutkimuskuluja ja muita kustannuksia lisätä tarpeettomasti. Elintarvikkeita koskevan yksityiskohtaisen sääntelyn tuoman hallinnollisen taakan lisäksi monet muutkin valvontamaksut ja kauppaan kohdistuvat julkiset maksut rasittavat toimijoita.

Lakiesityksen perustelujen mukaan valvontamaksuilla katetaan vain 10–15 % ympäristöterveydenhuollon valvonnan kustannuksista, muuten valvontaa tehdään verovaroin.

Maksujen lisäämisellä tavoitellaan valvonnan vaikuttavuutta. Perusteluista ei kuitenkaan käy ilmi, miten se vaikuttaisi PTY:n edustaman, keskittyneesti ja ohjatusti toimivan vähittäiskaupan elintarviketurvallisuuden parantamiseen nykytasosta.

On äärimmäisen tärkeää, että lisääntyvä maksukertymä ohjataan elintarvikevalvontaan: alan toimijoita ohjataan ja säännöksiä rikkoviin toimijoihin kohdistetaan tehokkaita toimenpiteitä. Valvonnassa on pyrittävä toiminnan tehokkuuteen ja säästöihin.

Kyläkaupat vapautetaan vuosittaisesta valvontamaksusta.

Kyläkauppojen liikevaihtotasot ja kannattavuus ovat alhaisella tasolla ja niiden määrä laskee jatkuvasti. PTY pitää perusteltuna, ettei kyläkaupoilta peritä vuosittaista valvontamaksua ja ne säilyvät maaseudun monipalvelukeskuksina. On tärkeää, että ne saavat viranomaisneuvontaa, vaikka paikan päällä ei käytäisikään.

Kunnioittavasti

PÄIVITTÄISTAVARAKAUPPA RY

Merja Söderström
Asiantuntija, lakimies, VT
merja.soderstrom@pty.fi